

ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΗΘΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Ἄρχιμ. Νικολάου Χατζηνικολάου
Βιοϊατρικοῦ Τεχνολόγου HARVARD - MIT

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τι πιὸ φυσικὸ νὰ ἀρχίσῃ κανεὶς μιὰ τέτοια ὁμιλία ἀπὸ τὸ νὰ ὀρίσῃ τὸ θέμα; νὰ προσδιορίσῃ τίς ἔννοιες; τί ἢ ποιὲς εἶναι οἱ ἀναπαραγωγικὲς τεχνολογίες;

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ ὅμως νὰ κάνω μιὰ παρέκκλιση καὶ ἀντὶ αὐτοῦ νὰ ξεκινήσω ἀπὸ μιὰ κοινὴ πλέον κοινωνικῆς φύσεως παρατήρηση. Γιατὶ τόσοσ λόγος καὶ τόση προβληματικὴ γιὰ τίς ἀναπαραγωγικὲς τεχνολογίες. Μήπως τὰ ἐπιτεύγματα τῆς διαστημικῆς τεχνολογίας εἶναι λιγώτερο ἐντυπωσιακὰ καὶ ἐπιβλητικὰ; μήπως οἱ τεχνολογίες τῶν ἐπιστημῶν πληροφορικῆς εἶναι μικρότερης ἐκτάσεως; μήπως οἱ λεγόμενες τεχνολογίες αἰχμῆς ἔχουν πιὸ περιορισμένους ἐφαρμογές; Κάπου ἄλλοῦ ἴσως κρύβεται τὸ μυστικὸ. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ἔλξη ποὺ προκαλεῖ τὸ ἀπρόβλεπτα καὶ ἀπροσμέτρητα ἐπικίνδυνο, ἡ μαγεία ποὺ ξεπηδᾷ ἀπὸ τὸ πρωτόγνωρα δύσκολο, ἡ γοητεία ποὺ ἀσκεῖ τὸ νὰ παίξῃ κανεὶς μὲ τὰ γονίδια τῆς ὑπάρξεως καὶ τὰ μυστικὰ καὶ τίς τύχες τῆς ἀνθρώπινης φύσεώς του. Ὅλα τὰ πρακτικὰ ἀποτελέσματα καὶ οἱ ἐφαρμογές, ἔστω κι' ἂν ἀπευθύνονται στὴν τόσο εὐαίσθητη συναισθηματικὴ πλευρὰ μας ἢ ἐνδεχομένως ἱκανοποιοῦν καίριες ἀνάγκες μας, δὲν δικαιολογοῦν τὴν αἴγλη τοῦ θέματος. Ἡ πρακτικὴ διάσταση δὲν εἶναι αὐτὴ ποὺ προκαλεῖ τὸ μυστικὸ δέος τῶν ἀναπαραγωγικῶν τεχνολογιῶν.

Ὁ φόβος τῶν ἀσύλληπτων συνεπειῶν καὶ περισσότερο ἡ ὑπέρβασή του, τὰ ἐπικίνδυνα πειράματα μὲ τὸ ἄγνωστο καὶ κυρίως ἡ ὑποκατάσταση τοῦ Θεοῦ στὸ πιὸ λεπτὸ ἔργο τῆς δημιουργίας, στὸ ἔναυσμα τῆς ζωῆς, καὶ μάλιστα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, βάζουν τίς ἀναπαραγωγικὲς τεχνολογίες στὴν ἄκρη τῆς μύτης τῶν «τεχνολογιῶν αἰχμῆς». Καὶ ἐνῶ ἡ Φυσικὴ δίνει τὴ σκυτάλη στὴ Βιολογία, φαίνεται πὼς ἡ Γενετικὴ ἤδη προπορεύεται...

2. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Με τὸν ὄρο «ἀναπαραγωγικὲς τεχνολογίες» ἐννοοῦμε τὴν ἄμεση παρέμβαση τοῦ ἀνθρώπου στὴ βελτίωση, τὴ ρύθμιση, τὸν ἔλεγχο, καὶ τὴν ἀντικατάσταση ἀκόμη τοῦ φυσιολογικοῦ τρόπου ἀναπαραγωγῆς μέχρι τοῦ σημείου πὸν νὰ προκαλεῖται ἡ γέννηση παιδιῶν ὅταν ἡ φύσις τὸ ἀρνεῖται καὶ νὰ παρεμποδίζεται αὐτὴ ὅταν ἡ φύσις τὸ ἐπιδιώκει.

Βασικὰ ὑπάρχουν τρεῖς τομεῖς τῆς ἀναπαραγωγῆς στοὺς ὁποίους παρεμβαίνει ἡ τεχνολογία: ἡ γονιμότητα, ἡ στειρότητα καὶ ἡ διάγνωση τῆς καταστάσεως ἢ ἔρευνα ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου.

α) Μέθοδοι ἐλέγχου τῆς γονιμότητας

Στὴν κατηγορία αὐτὴ ὑπάγονται ὅλες οἱ παρεμβατικὲς μέθοδοι τεχνολογικῆς, μετὰ τὴν εὐρεία ἔννοια τοῦ ὄρου, ρύθμισης, στὴν οὐσία παρεμπόδισης, τῆς γονιμότητος.

Τέτοιες εἶναι ἡ ἀντισύλληψη, κάθε δηλαδὴ ἐσκεμμένη προσπάθεια πὸν ἀποσκοπῆ στὴν τεχνητὴ παρεμπόδιση τῆς γονιμοποίησης ἢ ἐμφύτευσης τοῦ ἀνθρώπινου ὠαρίου¹, ἡ ἀνδρική ἢ γυναικεία *στειροποίηση* (ἀπολίνωση τοῦ σπερματικοῦ πόρου στὸν ἄνδρα ἢ περίδεση τῶν σαλπίγγων στὴ γυναίκα) καὶ ἡ ἔκτρωση.

Βέβαια στὶς μέρες μας, ἡ διάκριση μεταξὺ ἀντισυλληψεως καὶ στειροποίησης ἢ ἀμβλώσεως εἶναι ἀρκετὰ δύσκολη. Τὶ διαφέρει ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἀναστρέψιμη στειροποίηση ἀπὸ ἓνα μακρᾶς διαρκείας ἀντισυλληπτικὸ ὅπως τὸ Depo - Provena πὸν διαρκεῖ περίπου 3 μῆνες;²

Ἡ ποιὰ ἡ διαφορὰ μεταξὺ μιᾶς ἐκτρώσεως στὰ ἀρχικὰ στάδια τῆς κύσεως καὶ τῆς ἀντισυλληπτικῆς χρήσεως τοῦ RU486 πὸν στὴν οὐσία διακόπτει τὴν κύση;³

β) Μέθοδοι ἐλέγχου τῆς στειρότητος

Ἡ κατηγορία αὐτὴ περιλαμβάνει μεθόδους πὸν προσπαθοῦν νὰ ξεπεράσουν τὸ πρόβλημα τῆς στειρότητος τεχνολογικά. Ἐκεῖ δηλαδὴ πὸν ἡ ἴδια ἡ φύση ἀδυνατεῖ νὰ δώση καρπὸ, προσπαθεῖ ἡ τεχνολογία νὰ τὸ καταφέρη.

1. Webster's New Twentieth Century Dictionary, 2nd ed. σ. 396.

2. The Depo-Provena Debate: A Report by the National Women's health Network, Washington D.C. 1985. Τὸ Depo-Provena κυκλοφορεῖ καὶ στὴν Ἀμερικὴ ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1993.

3. A Lake: The New French Pill, McCall's, March 1990. σ. 58. Τὸ RU486 χρησιμοποιεῖται μόνο στὴ Γαλλία. Ἐπίσης τὸ morning-after pill.

Τέτοιες μέθοδοι είναι ή *έξωσωματική γονιμοποίηση* (in vitro fertilization - IVF) κατά την οποία τὸ σπέρμα καὶ τὸ ὠάριο γονιμοποιῶνται στὸ ἐργαστήριο ἐπὶ τοῦ δοκιμαστικοῦ τριβλίου καὶ στὴν περίπτωση ἐπιτυχοῦς γονιμοποιήσεως τὸ ἔμβρυο μεταφέρεται στὴ μήτρα τῆς «μητέρας» (σὲ εἰσαγωγικὰ πλέον).

Ἄλλη μέθοδος εἶναι αὐτὴ τῆς *τεχνητῆς σπερματέγχυσης* (intraterine insemination - IUI). Ἡ πλέον συνήθης, κατὰ τὴν ὁποία κατεψυγμένο σπέρμα τοῦ συζύγου ἢ κάποιου ἀγνώστου δότου τοποθετεῖται μὲ τὴ βοήθεια καθετήρος κατ' εὐθείαν στὴ μήτρα παρακάμπτοντας τὸν κόλπο καὶ τὸν τράχηλο.

Τρίτη μέθοδος εἶναι ή *ἐνδοσαλπινγική μεταφορὰ γαμετῶν* (gamete intrafallopian transfer - GIFT). Ὁ γιατρός μὲ τὴ χρήση λαπαροσκοπίου εἰσάγει ὠάρια καὶ σπέρμα κατ' εὐθείαν στὴ σάλπιγγα τῆς γυναίκας. Ἄν προκύψει ἔμβρυο αὐτὸ πλέον κατευθύνεται στὴ μήτρα.

Ἀνάλογη μέθοδος εἶναι ή μέθοδος τῆς *ἐνδοσαλπινγικῆς μεταφορᾶς ζυγωτοῦ* (zygote intrafallopian transfer - ZIFT). Στὴν περίπτωση αὐτὴ τὰ ὠάρια γονιμοποιῶνται στὸ ἐργαστήριο καὶ τὰ ζυγωτὰ (γονιμοποιημένα ὠάρια) ποὺ προκύπτουν μεταφέρονται στὴ σάλπιγγα.

Τέλος, προσφάτως ἔχει ἀναπτυχθῆ ή *ἐνδοκυτταροπλασμική ἔγχυση σπέρματος* (intracytoplasmic sperm injection - ICSI), κατὰ τὴν ὁποία ὁ γιατρός μὲ τὴ βοήθεια μικροσκοπικῶν βελονῶν ἐγχέει ἓνα σπερματοζῶριο σὲ ἓνα ὠάριο καὶ τὸ ζυγωτὸ μεταφέρεται στὴ μήτρα.⁴

Σ' αὐτὴν τὴν κατηγορία πρέπει νὰ ἀναφέρουμε καὶ τὴν περίπτωση τῶν *φερουσῶν μητέρων* (surrogate motherhood) ποὺ οὐσιαστικὰ δανεῖζουν τὴν μήτρα τους σὲ ἄτεκνα ζευγάρια.

Θεωρητικὰ ή χρήση αὐτῆς τῆς τεχνολογίας θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγήσει στὴ γέννηση παιδιοῦ τὸ ὁποῖο ἔχει πέντε γονεῖς. Τρεῖς μητέρες (τὴν στεῖρα ποὺ εἶχε τὴν ἐπιθυμία, αὐτὴν ποὺ ἔδωσε τὸ ὠάριο καὶ αὐτὴν ποὺ δάνεισε τὴ μήτρα) καὶ δύο πατέρες (τὸν στεῖρο ἀρχικὸ πατέρα καὶ αὐτὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέρχεται τὸ σπέρμα).

γ) Ἐμβρυϊκὴ διάγνωση (προγεννητικὸς ἔλεγχος) καὶ ἔρευνα

Ἐνας τελευταῖος χῶρος τῆς ἀναπαραγωγικῆς λειτουργίας στὸν ὁποῖο παρεμβαίνει οὐσιαστικὰ ή σύγχρονη τεχνολογία εἶναι οἱ διάφορες μέθοδοι διαγνώσεως τῆς καταστάσεως τοῦ ἐμβρύου μέσα στὴν κοιλία τῆς μητέρας του. Τέτοιες μέθοδοι εἶναι:

4. Begley, Sharon: «The Baby Myth», NEWSWEEK, September 4, 1995, 37.

i) *Ἡ ὑπερηχογραφία.* Μὲ τὴν μέθοδο τῶν ὑπερήχων ὁ γιατρός μπορεῖ νὰ ἀνιχνεύσει τὸν ἐμβρυϊκὸ σάκκο ἀπὸ τὴν 5ῃ μερικὴς φορές ἑβδομάδα τῆς κυήσεως καὶ σχεδὸν πάντοτε ἀπὸ τὴν 8ῃ καὶ μετὰ. Στὸ στάδιο αὐτὸ θὰ μποροῦσε νὰ διαγνωσθοῦν ἀνωμαλίες ποὺ νὰ ὀδηγήσουν σαφῶς στὸ δίλημμα τῆς ἐκτρώσεως.⁵

Σὲ μεταγενέστερο στάδιο μπορεῖ νὰ ἐλεγχθῆ ὁ προσανατολισμὸς τοῦ ἐμβρύου, τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος, ὁ ρυθμὸς τῆς καρδιάς, ἡ ὑπαρξη πολλαπλῆς κυήσεως, ἡ ἡλικία, τὸ μέγεθος καὶ ἓνας ἀριθμὸς ἀνωμαλιῶν (ὕδροκεφαλία, ἀνεγκεφαλία, κ.τ.λ.)⁶

ii) Ἄλλη μέθοδος εἶναι ἡ *ἀμνιοκέντηση*, μὲ τὴν ὁποία μποροῦν νὰ διαγνωσθοῦν παθήσεις τοῦ φύλου ὅπως ἡ αἰμοφιλία καὶ ἡ μυϊκὴ δυστροφία τοῦ Duchenne. Ἐπίσης μποροῦν νὰ ἔλθουν στὴν ἐπιφάνεια σοβαρὲς χρωματοσωματικὲς ἀνωμαλίες (Down's Syndrome), ἓνα ἐπιπλέον χρωμόσωμα ποὺ συνεπάγεται διανοητικὴ καθυστέρηση καὶ συνήθως ἐσωτερικὰ προβλήματα ὅπως συγγενεῖς καρδιοπάθειες, οἰσοφαγικὴ ἀπόφραξη κ.τ.λ. Τέλος, ἡ ἀμνιοκέντηση εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνιχνεύσει ἐνζυματικὲς ἀνωμαλίες (ἀπουσία ἐνζύμων ἢ παρουσία ἀνωμάτων ἐνζυματικῶν συγκεντρώσεων) ὅπως ἡ ἀσθένεια Tay-Sachs ἢ καὶ τὸ 90% τῶν παθήσεων τοῦ νευρικοῦ σωλήνα, ὅπως ἀνεγκεφαλία καὶ spina bifida.

iii) Ἀνάλογη μέθοδος εἶναι ἡ *δειγματοληψία ἀπὸ τὸν πλακοῦντα* (χωριακὲς λάχνες - chorionic villi sampling - CVS) ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει πιὸ πρόωρα ἀποτελέσματα ἀπὸ τὴν ἀμνιοκέντηση, εἶναι ὅμως λίγο πιὸ ἐπικίνδυνη.

Ὅλες αὐτὲς οἱ τεχνικὲς εἶναι συνδεδεμένες ἠθικὰ μὲ τὴν δυνατότητα ἢ τὴν πρόωρη (ἄκαιρη ἴσως ἢ ἐπικαιρὴ γιὰ ἄλλους) ἐμφάνιση τοῦ διλήμματος τῆς ἐκτρώσεως.

Τέλος ἀποτέλεσμα τῆς προόδου τῶν ἀναπαραγωγικῶν τεχνολογιῶν εἶναι ἡ ἀπίστευτα προκλητικὴ σὲ εὖρος καὶ ἐνδιαφέρον *ἔρευνα ἐπὶ τῶν πλεοναζόντων ἢ μὴ ἐμβρύων.*

3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ὅπως προαναφέραμε οἱ δυνατότητες ποὺ ἔχουν οἱ ἀναπαραγωγικὲς τεχνολογίες, τίς ἐπιτρέπουν ὄχι μόνο νὰ ὑποβοηθήσουν τὴν φύση ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ὑποτάξουν ἢ ἀκόμη καὶ ἀπόλυτα νὰ τὴν ἐλέγξουν.

5. Kaplan, L.J. & Tong R.: *Controlling Our Reproductive Destiny, A Technological and Philosophical Perspective*, MIT Press, 1994, σ. 207.

6. Goldberg, B.B.: *Diagnostic Uses of Ultrasound*, Grune & Statton, New York, 1975.

Ἔτσι ἔχουμε ζευγάρια ἢ ἄτομα γόνιμα ποὺ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ τεκνοποιήσουν καὶ ἀντίστοιχα ζευγάρια στεῖρα ποὺ ἢ μοναδικὴ θὰ λέγαμε ἐπιθυμία τους εἶναι νὰ κάνουν ἓνα παιδάκι. Μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἀναπαραγωγικῶν τεχνολογιῶν μποροῦν πλέον νὰ ἱκανοποιηθοῦν αὐτὲς οἱ ἐπιθυμίες, μὲ παράλληλη ὅμως ἀλλοίωση τῶν φυσιολογικῶν λειτουργιῶν καὶ ταυτόχρονη γέννηση νέων ἀλόγιστων ἐνδεχομένως ἐπιθυμιῶν.

α. Τεκνογονία ἀνεπιθύμητη

Λόγοι ποὺ καθιστοῦν μιὰ ἐγκυμοσύνη ἀνεπιθύμητη εἶναι ποικίλοι. Ἄλλοτε εἶναι λόγοι ὑγείας, ἄλλοτε πάλι αἷτια καθαρὰ οἰκονομικὰ ἢ κοινωνικά. Ἡ κοινωνία εὐνοεῖ τὶς ἐλεύθερες σχέσεις καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐντελῶς ἀνώριμη ἡλικία, ἀλλὰ παντοιοτρόπως ἀπωθεῖ τὶς συνέπειές τους, ἀφοῦ τὶς περισσότερες φορές δὲν συντελεῖ καὶ στὴν παράλληλη παρουσία τῶν καταλλήλων κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προϋποθέσεων.

Στὴν Ἀγγλία μία στὶς δύο ἐγκυμοσύνες εἶναι ἀνεπιθύμητη.⁷ Ἄν καὶ οἱ ρυθμοὶ ἐφηβικῆς ἐγκυμοσύνης καὶ ἐκτρώσεων μειώθηκαν στὴν δεκαετία τοῦ 1980⁸, τὸ 9% τῶν ἐκτρώσεων στὶς χῶρες τοῦ Ἑνωμένου Βασιλείου ἔγιναν σὲ νεαρὲς κοπέλλες κάτω τῶν 16 ἐτῶν.

Παράλληλα τὸ μοντέλο τῆς ἐργαζόμενης μητέρας, ὁ ὑπερκαταναλωτισμὸς, ὁ εὐδαιμονισμὸς, ἡ ἀνεσιοκρατία, ὁ γενικευμένος χειραφετισμὸς καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς παντελοῦς ἀποδευσμεύσεως ἐνισχύουν τὸ πρόβλημα. Κάνουν εὐκόλες τὶς σεξουαλικὲς σχέσεις καὶ ἀποκλειστικὰ ἀνεπιθύμητες τὶς ἀναπαραγωγικὲς συνέπειές τους.

Ἄν δίπλα σ' αὐτοὺς τοὺς λόγους βάλει κανεὶς καὶ τὴν ἰδεολογικὴ ἀντίθεση στὴ γέννηση παιδιῶν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ καὶ τὴν αἴσθηση ἑνὸς αὐτοκαταστρεφόμενου κόσμου, εὐκόλα καταλαβαίνει τὴν ἔκταση τοῦ ὄλου προβλήματος. Δὲν εἶναι λίγοι ποὺ στὴν αἰτία αὐτὴ ἀποδίδουν τὰ προβλήματα ἔλλειψης τροφίμων, ἔξαρσης τοῦ ἐγκλήματος, μόλυνσεως, ἀστυφιλίας, ἀδιαφορίας καὶ ἀποξένωσης, ὑψηλῶν φόρων, ὑπανάπτυξης τῶν τριτοκοσμικῶν χωρῶν καὶ ἰδίως τὴν ὑπαρξὴ «περιττῶν» ἀνθρώπων.⁹

Ἄλλὰ καὶ στὸν Δυτικὸ κόσμο ποὺ ὁμολογουμένως ἀρχίζουν ἔντονα νὰ ἀναφαίνονται γενικευμένα προβλήματα δημογραφικῆς φύσεως, ἢ νοοτροπία εἶναι, παράλληλα μὲ τὴν ὀργάνωση ἑορτασμῶν γιὰ τὸ παιδί, ἀνοικτὰ νὰ ὑποστηρίζεται ἢ λογικὴ ὅτι λιγότερα παιδιὰ σημαίνει μικρότερη ἔνταση καὶ

7. B.M.A., *Medical Ethics Today; its Practice and Philosophy*, 1993, σ. 101.

8. Office of Population Censuses and Surveys (OPCS), *Birth Statistics 1990*, HMSO, 1992.

9. Chasteen, E.R.: *The Case for Compulsory Birth Control*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, N.J., 1972, σ. 27.

ἄγχος, λιγότερα ἔξοδα, περισσότερος χρόνος διαθέσιμος γιὰ τοὺς γονεῖς καὶ τὰ παιδιά, περισσότερα πλεονεκτήματα καὶ ὑλικά ἀγαθά, καὶ περισσότερος χρόνος γιὰ καριέρα καὶ προσωπικά ἐνδιαφέροντα.

Τέλος, δὲν θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἀντιπαρέλθῃ τὶς περιπτώσεις βιασμῶν καὶ αἰμομιξίας ἢ τυχαίας ἐγκυμοσύνης μικρῶν κοριτσιῶν (12 ἐτῶν) ἢ ἀκόμη καὶ ἐγκυμοσύνης καθυστερημένων διανοητικῶν ἀτόμων.¹⁰

β) Τεκνογονία ἐπιθυμητή (Τὸ πρόβλημα τῶν στειρῶν ζευγαριῶν)

Ἐνῶ ἓνα κοινὸ φαινόμενο εἶναι αὐτὸ τῶν ἀνεπιθύμητων συλλήψεων μιὰ ἄλλη μεγάλη μερίδα ἀνθρώπων βασανίζεται μὲ τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο πρόβλημα.

Σήμερα στὶς Ἡ.Π. Ἀμερικῆς ὑπάρχουν 5,3 ἑκατομμύρια στεῖρα ζευγάρια. Ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ τὰ μισὰ προσφεύγουν σὲ πολυδάπανες καὶ ψυχικά καὶ σωματικά ἐξαντλητικὲς ἐξετάσεις μὲ τὴν ἐλπίδα ἐνὸς παιδιοῦ. Ἀπ' ὅ,τι δείχνουν οἱ στατιστικὲς τὸ ποσοστὸ αὐξάνει. Ἔτσι σύμφωνα μὲ τὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Στατιστικῆς τῆς Ὑγείας τῶν Η.Π.Α., ἐνῶ τὸ 1965 τὸ ποσοστὸ στειρῶν ζευγαριῶν δὲν ξεπερνοῦσε τὸ 14,4%, στὶς μέρες μας, τριάντα χρόνια ἀργότερα, τὸ ποσοστὸ ἀνέβηκε στὸ 18,5%.¹¹

Ἀπὸ τὰ στεῖρα ζευγάρια, στὸ 40% εὐθύνεται ὁ ἄνδρας, στὸ 40% ἡ γυναῖκα καὶ στὸ 20% ἀμφότεροι. Ἡ αὐξηση στειρότητας ὀφείλεται σὲ ποικίλα ὀργανικά καὶ κοινωνικά αἷτια. Κάποιοι τὴν ἀποδίδουν στὴν ἀτμοσφαιρικὴ μόλυνση, ἢ τὴ διατροφή καὶ τὴν καθιστικὴ ζωὴ. Ἄλλοι στὸ ὅτι οἱ κοινωνικὲς συνήθειες καὶ ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς μετατοπίζουν τὴν ἡλικία τεκνογονίας πρὸς τὰ πάνω, ὅποτε ἡ γονιμότητα πέφτει. Ἐπίσης οἱ σεξουαλικὲς συνήθειες, ὁ μεγάλος ἀριθμὸς συντρόφων, ποὺ αὐξάνει τὶς συνέπειες τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων κ.τ.λ., συνεισφέρουν στὴν ἄνοδο τοῦ ποσοστοῦ στειρότητας στὶς μέρες μας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ζευγάρια ὑπολογίζεται πὼς ξοδεύουν ἀπὸ \$10.000 μέχρι \$100.000 γιὰ διαγνωστικὰ tests, φάρμακα, ὑποβολὴ σὲ τεχνολογικὲς μεθόδους κ.τ.λ.¹²

Δίπλα σ' αὐτὰ ἄς προστεθῇ ἡ ἀγωνία ὅταν ἄκαρπα παρέρχεται ὁ χρόνος, ἡ κοινωνικὴ πίεση ποὺ ἀνάλογα μὲ τοὺς λαοὺς καὶ τὶς νοοτροπίες βέβαια ποικίλλει, τὸ stress ποὺ δημιουργεῖ ἢ ταλάντωση μεταξὺ ἐλπίδων καὶ πραγματικότητος, ἡ δυσκολία ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὶς ἀσφαλιστικὲς ἐταιρεῖες ποὺ θεωροῦν τὶς διάφορες τεχνικὲς πειράματα ἢ παιχνίδια καὶ

10. Lacayo, R.: «Abortions Hardest Cases», TIME, July 1990, σ. 23.

11. Begley, Sharon, ὅπ. παρ., σ. 36.

12. αὐτ. σ. 36.

έλαφρότητες και άρνούονται τή συνεργασία κ.τ.λ.

Ώς τώρα υπάρχουν περίπου 4.000 παιδιά του σωλήνα στις Η.Π.Α. (άπό τή 1981 και μετά), τή δέ 1993 267 κλινικές άνέφεραν στην Άμερικανική Έταιρεία Άναπαραγωγικής Ίατρικής 41,209 περιπτώσεις ζευγαριών που προσήλθαν για ύποβοηθούμενη άναπαραγωγή έκ των όποιων μόνο οί 8.741 περιπτώσεις (21,2%) άπέδωσαν άποτελέσματα.¹³

γ. Προβλήματα και διλήμματα

Ώπως εύκολα άντιλαμβάνεται κανείς ό σεισμός που προκάλεσε ή όλη τεχνολογική παρέμβαση στην άναπαραγωγή και οί δυνατότητες που έδωσε, έλυσαν κάποια προβλήματα βαθειά στη φύση τους και άπλά στην σύλληψη τους, γνωστά και καθιερωμένα στην έκδήλωσή τους, μετέτρεψαν όμως τόν φόβο και τήν δυσκολία σε δίλημμα και τήν σαφήνεια του ένός μεγάλου προβλήματος, που τή λύνει ή άποδοχή του, σε καταγισμό πολλών καινοφανών που δέν τή λύνει καμμία σκέψη, καμμία έπιτροπή, κανένα συνέδριο, κανένας νόμος, καμμία συμφωνία.

Άς δοΰμε μερικά άπό αυτά τή προβλήματα και διλήμματα δειγματοληπτικά.

— Άν ό γιατρός δεχθή τήν έπίσκεψη ένός νεαρού άνηλικού κοριτσιού, είναι ύποχρεωμένος νά προβή στην έκτρωση ή νά παραβή τήν ύπόσχεση για έμπιστευτικότητα και μυστικότητα και έτσι μερικώς ή όλικώς νά άποκρύψη τή πρόβλημα τής άνηλικού έγκυου άπό τούς γονείς της;

— Άν ένας γιατρός για λόγους συνειδήσεως άρνηθή τήν έκτρωση είναι ύποχρεωμένος νά συστήση άλλον ή όχι;

— Η άπόφαση για έκτρωση προέρχεται άπό έπιθυμία θανατώσεως του έμβρύου ή διάθεση άπαλλαγής τής έγκυου;

— Στην έτερόλογη σπερματέγχυση ποιές οί συνέπειες του γεγονότος ότ τή παιδί έχει άλλον κοινωνικό και άλλον βιολογικό πατέρα; Άντίστοιχα και στην περίπτωση που τή παιδί έχει δύο ή τρεις μητέρες (τήν κοινωνική, τήν βιολογική και τήν σωματική).

— Στην περίπτωση που μιή γυναίκα μείνει έγκυος με τή σπέρμα του άνδρα τής κόρης της, ποιή ή σχέση του παιδιού που θά γεννηθή με τήν γυναίκα που θά τή γεννήση; (Περίπτωση Καναδά) Είναι γιαγιή ή μητέρα του;

— Η έξωσωματική γονιμοποίηση δίνει τή δυνατότητα σε μιή άνύπαντρη ή λεσβία γυναίκα νά συλλάβη. Είναι αυτό έπιτρεπτό;

13. άύτ. σ. 36.

— Ποιό τὸ ἀνώτατο ἐπιτρεπτὸ ὄριο ἡλικίας γιὰ νὰ καταστῆ ἔγκυος μιὰ γυναῖκα;

— Εἶναι πλέον ἐφικτὸ μὲ τὶς τράπεζες σπέρματος νὰ γεννηθῆ κάποιος μὲ σπέρμα ἀνδρὸς ποὺ ἔχει πεθάνει ἢ ὠάριο γυναικὸς ποὺ δὲν ἔχει ποτὲ γεννηθῆ. Ποιὲς οἱ συνέπειες αὐτοῦ τοῦ πράγματος;

— Ποιὲς οἱ ψυχικὲς καὶ κοινωνικὲς διαφορὲς τῶν καρπῶν τῆς τεχνολογικῆς ἀναπαραγωγῆς ἀπὸ τὰ φυσικὰ παιδιά;

— Ἐὰν ἓνα ζευγάρι κάνουν ἓνα παιδί μὲ δανεικὸ σπέρμα καὶ μετὰ χωρίσουν, ὁ κοινωνικὸς πατέρας ἔχει δικαιώματα ἐπὶ τοῦ παιδιοῦ ἢ ὄχι;

— Σχέση ἐτερόλογης σπερματέγχυσης καὶ μοιχείας.

— Τὸ πρόβλημα τῆς κλωνοποίησης καὶ ἡ εἰς τὸ ἄπειρο δυνατότητα ἀναπαραγωγῆς ὁμοίων ἀντιγράφων.

Παράλληλα ἓνα πλῆθος νομικῶν προβλημάτων καὶ ἡ ἀνάγκη νομοθετικῶν ρυθμίσεων δίνει τὴν αἴσθηση ὅτι ἡ ἐπιστῆμη προχωράει πολὺ γρηγορώτερα ἀπὸ τὴν κοινωνία καὶ δημιουργεῖ ἀνάγκες πολὺ πρὶν τὶς ἀνακαλύψει ἡ ἴδια.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ δημιουργία Ἐπιτροπῶν ὅπως ἡ Warnock Committee (1984), ἡ Clothier Committee (1992) καὶ ἡ Human Fertilization and Embryology Act (1990) στὴ Βρετανία καὶ ἀντιστοίχως σὲ ἄλλες χῶρες, διαρκῶς βλέπουν τὸ φῶς σὲ μιὰ προσπάθεια ἐξεύρεσης ἰσορροπίας ἀνάμεσα στὴν ὀρμὴ τῶν βιοϊατρικῶν ἐρευνῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν ἀνταπόκριση τῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν, ἀναγκῶν καὶ εὐαισθησιῶν ἀφ' ἑτέρου.

4. ΗΘΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Γιὰ νὰ μπορέση ἡ κοινωνία νὰ ὀδηγηθῆ σὲ νομοθετικὲς διατυπώσεις ποὺ νὰ θεωροῦνται οὐσιαστικὲς ρυθμίσεις καὶ λύσεις, χρειάζεται νὰ ἔχη σαφῆ γνώση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπιτεύγματος (σκοπός, μέσα, μέθοδοι, ἀποτελέσματα) ἀφ' ἑνὸς καὶ βαθειὰ κατανόηση τῶν κοινωνικῶν εὐαισθησιῶν σὲ θέματα ἠθικῆς ἀφ' ἑτέρου. Τί εἶναι ἐπιτρεπτὸ καὶ τί ὄχι. Τί καλὸ καὶ τί κακό. Τί συμφέρον καὶ τί βλαπτικό. Τί θὰ μείνη σὲ ἐπίπεδο ἐρευνας καὶ τί θὰ περάσει στὸ χῶρο τῆς ἐφαρμογῆς.

Τὸ μεγάλο πρόβλημα στὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς εἶναι ἡ ἀπουσία βασικῶν στοιχειωδῶν ὑποδομῶν συναίνεσης σὲ θέματα ἀρχῶν καὶ κριτηρίων.

Ἔτσι ὑπάρχουν οἱ ὁπαδοὶ τῆς *φυσιοκρατικῆς ἠθικῆς*. Αὐτοὶ δηλαδὴ οἱ ὁποῖοι πιστεύουν ὅτι ἡ φύσις ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν

πρέπει με κανένα τρόπο να παραβιάζονται οί νόμοι και οί βασικές αρχές λειτουργίας της. Κάθε τέτοια παραβίαση τής φύσεως καταστρέφει ανεπανόρθωτα αισθήματα προσωπικά, κοινωνικούς θεσμούς και αρχές παγκοσμίου ισχύος και ισοδυναμεί με καταστροφή και άσέβεια αιώνιων νόμων που συντηρούν την λειτουργία αυτού του κόσμου.

Ο αντίλογος σ' αυτήν την τάση είναι ότι ή ικανότητα έλέγχου τής φύσεως, ειδικώτερα τής αναπαραγωγικής φυσιολογίας, κάνει τους ανθρώπους πιο ελεύθερους και συνεπώς πιο ανθρώπινους και την πράξη τής δημιουργίας απογόνων λιγώτερο κτηνώδη¹⁴.

Οί όπαδοί τής *ώφελμιστικής ήθικής* προσβλέπουν στο κοινό κοινωνικό όφελος. Αυτό, σε συνάρτηση προς το προσωπικό συμφέρον, πιστεύουν πως έκφράζει την κατεύθυνση που πρέπει να έχει κάθε προβληματισμός. Ό,τι βελτιώνει τις κοινωνικές σχέσεις, το επίπεδο ζωής, την προσωπική εύτυχία και γενικά την ζωή, αυτό πρέπει να αποτελεί ήθικη επιδίωξη.

Υπάρχει και μιá τρίτη κατηγορία: είναι ή *ήθικη τής προστασίας τών δικαιωμάτων* ή νομική ήθικη. Κατ' αυτήν καλό είναι ό,τι εύνοει την αυτονομία του προσώπου και προστατεύει τὰ δικαιώματα του και την δυνατότητα να επιλέγη τους σκοπούς και τους στόχους του. Η ήθικη αυτή άπορρίπτει τις κοινωνικές και πολιτιστικές παραδόσεις, τους φυσικούς νόμους και τις έντολές του Θεού. Έξ όρισμού τέτοιες αρχές δέν μπορούν να καθορίσουν τὰ ήθικά κριτήρια για την όμοφυλοφιλία, τὰ ναρκωτικά, την εύθανασία, την αυτοκτονία, την πορνεία και την προβληματική που προκύπτει από τις εφαρμογές τής αναπαραγωγικής τεχνολογίας.

Δίπλα σ' αυτές τις ήθικές αντιλήψεις, μπορεί κανείς να προσθέτη και την *εύγονική ήθικη* σύμφωνα με την όποία ήθικό είναι ό,τι βελτιώνει φυσικά και διανοητικά το ανθρώπινο είδος.

Με βάση αυτή την ήθικη, παιδιά που είναι φορείς άσθενειών όπως ή δρεπανοκυτταρική άναιμία, ή άσθένεια τών Tay-Sachs, ή αίμοφιλία, το σύνδρομο Down πρέπει να θανατώνονται πριν καν γεννηθούν έστω και αν διαφωνούν οί γονείς τους.

Σε κανένα δέν θα έπρεπε να επιτρέπεται να κάνη παιδι που είναι καταδικασμένο να ζήση μιá σύντομη και γεμάτη πόνο ζωή ή κάπως μεγαλύτερης διάρκειας και σχετικά λιγώτερο επώδυνη αλλά στην ουσία της τραγική π.χ. μωρά έθισμένα σε κοκαΐνη, ή με άλκοολικό σύνδρομο ή φορείς του AIDS.¹⁵

14. Kaplan. L.J. αὐτ. σ. 121.

15. Testart, Jacques: *L' Oeuf Transarent*, Flammarion, 1986.

Le Desir du Gene, Francois Bourin, 1992.

Τέλος υπάρχει και μιὰ σχετικῶς εὐρεΐα και συνθετικὴ κατεύθυνση φιλοσοφικῆς ἠθικῆς ἢ ὁποῖα θέτοντας βασικὰ φιλοσοφικὰ ἐρωτήματα, κάπως πιὸ θεωρητικά, προσπαθεῖ νὰ ὀδηγήσῃ σὲ μιὰ πιὸ ξεκάθαρη κατανόηση τῶν οὐσιαστικῶν προβληματισμῶν ἠθικοῦ χαρακτῆρος.

Ἐὰς παρουσιάσουμε μιὰ συλλογὴ ἀπὸ τέτοια ἐρωτήματα ὅπως αὐτὰ σκόρπια ἐμφανίζονται στὴν θεωρία τῆς ἐπιστημονικῆς βιβλιογραφίας και στὴν πράξη τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

— Ποιὰ εἶναι ἡ ψυχολογία τῆς στειρότητος και πόσο καθοριστικὴ εἶναι αὐτὴ στὴν ἐπιλογή τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου;

— Τὶ ἔννοια ἔχει ἡ ἐπιθυμία γιὰ ἀπόκτηση παιδιῶν και ἀπὸ ποῦ αὐτὴ πηγάζει;

— Ποιὰ ἡ σημασία τῆς γενετικῆς, ἐγκυμονητικῆς και κοινωνικῆς σχέσης γονέων και παιδιῶν;

— Τὶ σχέση ἔχει ἡ ἐπιθυμία γιὰ ἀπόκτηση παιδιοῦ, μὲ τὴν ἀνάγκη γιὰ σχέσεις ἀγάπης και κοινωνίας, ἢ τὴν ἀνάγκη γιὰ αἴσθηση δυνάμεως, status και συνειδητοποίηση φύλου;

— Πόσο ἐπηρεάζουν οἱ ἤδη ὑπάρχουσες σὲ ἐφαρμογὴ ἀναπαραγωγικὲς τεχνολογίες τὴν ἀπόφαση γιὰ συνετὴ, ἠθικὴ και κοινωνικὴ χρῆση τους;

— Ποιὸς ὁ ρόλος τῆς διαδικασίας και τοῦ τρόπου γεννήσεως τῆ στιγμῆ πού τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πάντοτε τὸ ἴδιο· ἓνα παιδί.

— Ἐὰν τὸ κίνητρο γιὰ τὴν γέννηση κάποιου παιδιοῦ εἶναι οἰκονομικὸ ἢ ἡ διαδικασία περνάει ἀπὸ ἐμπορικὰ κριτήρια (ἀγορά-πώληση), πῶς αὐτὸ ἐπηρεάζει τὸ ἴδιο τὸ παιδί;

— Ποιὸς ὁ ρόλος και ἡ συνεισφορὰ τῶν ἀναπαραγωγικῶν τεχνολογιῶν στὴ μεγαλύτερη ἐλευθερία ἢ καταπίεση τῶν γυναικῶν;

— Ποιὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ προστασία τῶν ἀναπαραγωγικῶν τεχνολογιῶν ἀπὸ τὸ Σύνταγμα ὡς δικαιώματος ἐπιλογῆς στειροποίησης, ἀντισύλληψης, ἔκτρωσης;

— Μὲ βάση ποιὰ κριτήρια και μὲ ποιὲς μεθόδους πρέπει οἱ κυβερνήσεις νὰ ἀπαγορεύσουν, νὰ περιορίσουν, νὰ ρυθμίσουν, νὰ διευκολύνουν ἢ νὰ ὑποστηρίξουν εἰδικὲς μεθόδους;

— Ποιὸς ὁ ρόλος τῶν γιατρῶν, νοσοκόμων, παραϊατρικῶν ἐπαγγελμάτων και ἰδρυμάτων στὴν ἀναπαραγωγικὴ τεχνολογία;

— Ὑπάρχουν ὑποχρεώσεις πέραν τῶν νομικῶν;

— Ποιὲς οἱ σχέσεις ἰσορροπίας μεταξὺ προσωπικῶν, ἠθικῶν ἀρχῶν και ὑποχρεώσεων στοὺς ἀσθενεῖς, τὴν κοινωνία, τὸ ἐπάγγελμα, τὸ ἴδρυμα στὸ

ὁποῖο ἐργάζονται οἱ γιατροί, νοσοκόμοι κ.τ.λ.;

— Ποιὸς ὁ ρόλος τῶν ἐπαγγελματικῶν κωδίκων ἠθικῆς καὶ νοσοκομειακῆς πολιτικῆς στὴν κατεύθυνση καὶ ρύθμιση τῶν μεθόδων;¹⁶

5. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

Ὡς τὸ σημεῖο αὐτὸ προσπαθήσαμε νὰ δώσουμε μιὰ ἀπλὴ καὶ ἀδρῆ εἰκόνα τοῦ πῶς ἐνεργεῖ ἡ ἐπιστήμη καὶ πῶς ἡ κοινωνία κρίνει τὴν δυναμικὴ παρέμβαση τῆς τεχνολογίας στὸ ἱερὸ τῆς ἀναπαραγωγικῆς λειτουργίας.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ θέλαμε νὰ δώσουμε καὶ μιὰ ἄλλη διάσταση στὴν ὅλη προβληματικὴ. Μιὰ πιὸ βαθεῖα διάσταση ποὺ δὲν ταξινομεῖ τὰ πράγματα σὲ σωστὰ ἢ λάθος, ἐπιτρεπτὰ ἢ μὴ. Οὔτε πάλι κυκλοφορεῖ μὲ τὴν σκληρὴ μὰ εὐκολὴ σαφήνεια μιᾶς δεοντολογικῆς συνταγῆς ἢ ἐνὸς ἠθικοῦ κώδικα. Δὲν ὑποκύπτει στὸν πειρασμὸ νὰ πεῖ πρακτικὰ καὶ ἄμεσα τὸ *τί πρέπει νὰ κάνουμε*. Ἀλλὰ χωρὶς κάτι τέτοιο νὰ τὸ ἀρνεῖται ἢ σκόπιμα νὰ τὸ ἀποφεύγει, ἐπιλέγει τὸν δρόμο τοῦ φρονήματος, τὸ πῶς σκεπτόμαστε καὶ οὐσιαστικὰ προκρίνει τὴν οὐσία τοῦ βιώματος, τὸ πῶς αἰσθανόμαστε μπροστὰ στὰ ἐπίμαχα διλήμματα τῆς Βιοϊατρικῆς Ἠθικῆς.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἦθος ποὺ θέλει νὰ βγῆ ἀπὸ τὶς παρακάτω γραμμές: τὸ σωστὸ φρόνημα δείχνει τὴν ὀρθὴ κατεύθυνση γιὰ νὰ φθάσει κανεὶς στὴν ἀληθινὴ αἴσθηση τῶν πραγμάτων καὶ μὲ ἀταλάντευτη σαφήνεια νὰ δεῖ ξεκάθαρα τὸ «τί» καὶ βαθεῖα νὰ καταλάβῃ τὸ «γιατί» αὐτοῦ ποὺ πρέπει νὰ κάνῃ.

Ἡ βασικὴ σκέψη προκύπτει ἀπὸ τὴν αἴσθηση ὅτι μέσα στὸ μυστήριο τῆς ζωῆς, σ' ὅλες τὶς φάσεις καὶ λεπτομέρειές του, ἐγκρύπτεται μιὰ διάσταση μοναδικότητος καὶ μοναδικῆς ἱερότητος. Ἄν αὐτὸ εἶναι ἀληθές, τότε κάθε ἐξωτερικὴ, δική μας παρέμβαση, πρέπει νὰ ἔχει τὸ στοιχεῖο τῆς ἱεραρχίας, γιατί ἀλλιῶς κινδυνεύει νὰ βεβηλώσῃ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ γονίδιο τῆς ὑπάρξεώς μας καὶ τῆς ἀνθρώπινης φύσεώς μας, νὰ νοθεύσῃ τὴν ἱερότητα μὲ τὴν σκοπιμότητα, καὶ νὰ ἀσελήσῃ στὸ ἀνομολόγητο μεγαλεῖο αὐτοῦ ποὺ εἴμαστε μὲ τὸ ἀνίερο ἐργαλεῖο μιᾶς εὐκόλης καὶ βολικῆς εἰκόνας αὐτοῦ ποὺ θέλουμε νὰ γίνουμε.

α) Ἡ ἱερότητα τῆς συζυγικῆς σχέσης

Ἡ συζυγικὴ σχέση μολονότι θεολογικὰ κρινόμενη ἀποτελεῖ σφραγίδα τοῦ πτωτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, στὴν οὐσία ἀποτελεῖ κορύφωση μιᾶς διπλῆς ἀποστολῆς: ἱεραρχεῖ ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ μυστήριο τῆς

16. Alpern, K.D.: *The Ethics of Reproductive Technology*, Oxford University Press, 1992, Preface.

ἀγάπης, ἀφοῦ ἔτσι, μὲ τὴν σωματικὴ ἔνωση, ὀλοκληρώνεται ἡ ἐνότητα τοῦ ζευγαριοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς, ἀφοῦ δὲν εἶναι μόνο αἴσθημα ἢ εἰκονικὴ πράξις, ἀλλὰ καταλήγει σὲ συγκεκριμένο ὀργανικὸ ἀποτέλεσμα, αὐτὸ ποῦ ἡ φυσιολογία βλέπει ὡς ἀναπαραγωγὴν.

Μέσα σ' ὅλα αὐτά, ἔξω ἀπὸ τὰ συναισθήματα ἢ τοὺς αἰσθησιακοὺς παρορμητισμοὺς κρύβεται ἡ ἴδια ἡ φύσις, ἡ δημιουργία τοῦ Θεοῦ μὲ τὰ μυστικὰ της, τοὺς γνωστοὺς καὶ ἄγνωστους νόμους της. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον ποῦ ὑπογραμμίζει τὴν ἱερότητα τῆς συζυγικῆς πράξεως.

Οἱ νόμοι εἶναι τὰ ἔργα Του, ἐκφράσεις τῆς σκέψεως καὶ τῆς βούλησος Του. Ἡ τεχνολογία ἢ ἡ ἱατρικὴ δὲν πρέπει νὰ τοὺς καταργῇ οὔτε νὰ τοὺς βελτιώσῃ. Ἀπλᾶ, ὅταν ἡ δυσλειτουργία τῆς φθορᾶς τοὺς διαταράσσει, οἱ ἀνθρώπινες προσπάθειες καλοῦνται νὰ τοὺς ἐπαναφέρουν σὲ ἰσχύν.

Ἡ ἱατρικὴ, στὴν θεραπευτικὴ τῆς ἀποστολῆς, ὅταν κάτι λειτουργεῖ παθολογικά, προσπαθεῖ νὰ τὸ κάνει νὰ συμπεριφέρεται φυσιολογικά. Δὲν διαταράσσει τὴν φυσιολογία τὴν σέβεται. Κάτι τέτοιο μπορεῖ νὰ κάνει καὶ ἡ τεχνολογία. Δὲν ἀλλάζουμε τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἀναχαιτίζουμε τὴν φορὰ τῆς φύσεως πρὸς τὴν φθορὰ. Ὅταν ὅμως μὲ τὴ βοήθεια τῆς τεχνολογίας ἀλλάζουμε κάτι φυσιολογικὸ (τὸ ἀντισυλληπτικὸ «χάπι», ἐπὶ παραδείγματι, δὲν θεραπεύει κάτι παθολογικόν. Μεταβάλλει οὐσιαστικὰ τὴν φυσιολογία, τοὺς ὀρμονικοὺς μηχανισμοὺς τοῦ σώματος), τότε ἀλλοιώνουμε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἡ φύσις καὶ ἄρρωστη νὰ εἶναι, εἶναι ἀληθινὴ γιὰ τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ. Τὴν θέλησιν Του φανερώσῃ ἔστω καὶ ἂν τὴν ἐμόλυνε ἡ πτώσις τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ τεχνολογία τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου προβάλλει καὶ μάλιστα τὶς περισσότερες φορὲς ὡς θέλημα. Καὶ τοῦτο διότι ἀλλοιώνοντας ἢ καὶ καταστρέφοντας τὴν θεϊκὴν δημιουργία προκρίνει τὴν ἀνθρώπινον.

Ἡ συζυγικὴ πράξις ἔχει καὶ ἄλλους λόγους νὰ εἶναι ἱερή. Ἐπιτελεῖται «ἐν κρυπτῶ». Οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ σύζυγοι δὲν βλέπουν μέσα στὸ ἱερὸν τοῦ μητρικοῦ κόλπου πῶς ἐπιτελεῖται τὸ μυστήριον ποῦ οἱ ἴδιοι ἱεουργοῦν. Οὔτε δημόσια γίνεται, οὔτε ὀρατὰ γίνεται. Εἶναι δὲ τέτοια ἡ ἔξαρσις ὥστε καὶ τὸ μυαλὸν νὰ μὴν μπορεῖ νὰ βλέπῃ.

Ἡ τεχνολογία ὅμως βγάζει τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ζεστασίαν καὶ τὸ σκοτάδι τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος στὴν ψυχρὰν τοῦ δοκιμαστικοῦ τριβλίου καὶ στὴν διαφάνειαν τοῦ σωλήνα, ἀπὸ τὴν ζάλην τοῦ ταυτόχρονου ὀργασμοῦ τοῦ ζευγαριοῦ καὶ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ «μαζι» στὴν ψυχραιμίαν καὶ τὸ χωριστὰ τῶν συζύγων. Ἔτσι «ὑποβοηθεῖ» ἡ Τεχνολογία...

Ἄλλὰ καὶ ὄχι μόνον αὐτό. Ἡ προσδοκία τοῦ ἀγνώστου, ὁ ὑγιῆς φόβος τῆς ἀποτυχίας, τὸ ἐνδεχόμενον τοῦ ἀπρόβλεπτου, ὅλα αὐτὰ τὰ βασικὰ στοιχεῖα ζωῆς, δίνουν τὴν θέσιν τοὺς στὴν σιγουριά καὶ τὴν νομοτέλειαν μιᾶς λεπτομεροῦς εἰκόνας τοῦ... μηχανικοῦ πλέον ἀποτελέσματος.

Ὅλες οἱ λειτουργίαι τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος γίνονται αὐτοτελῶς. Ἡ

ἀναπαραγωγική δὲν γίνεται ἀπὸ μόνη της. Ἡ ὀλοκλήρωσή της ἀπαιτεῖ καὶ ἄλλον. Αὐτὸ καταργεῖ τὴ μοναδικότητα τοῦ καθενὸς μόνου του καὶ γεννᾷ τὴν μοναδικότητα τῶν δύο πού εἶναι μαζί, μόνον οἱ δύο, μόνοι, δοσμένοι σὲ ὅλα καὶ δεσμευμένοι γιὰ πάντα. Ἀπὸ τὴ ζεστασιὰ μιᾶς τέτοιας σχέσης προέβλεψε ὁ Θεὸς νὰ γεννᾶται ὁ ἄνθρωπος. Ὅλα αὐτὰ ὅμως τὰ ἀμφισβητεῖ ὁ δυναμισμὸς τῆς τεχνολογικῆς παρουσίας πού δυναμιτίζει τὴν ἴδια τὴν ἔννοια τῆς «συνουσίας» ἀκόμη καὶ ἐτυμολογικά. Ἐφυγε τὸ «σὺν» καὶ χάνεται καὶ ἡ οὐσία. Οἱ δύο δὲν εἶναι μαζί. Δὲν εἶναι κἄν παρόντες στὴ στιγμή τῆς ἀρχῆς. Οὔτε εἶναι μόνον αὐτοί. Μπορεῖ νὰ μπεῖ καὶ τρίτος. Λέγεται «δότης». Οὔτε πάλι εἶναι μόνοι. Παρῶν εἶναι ὁ γιατρός.

Τὸ ἱερὸ ἔργο τῆς δημιουργίας Του ὁ Θεὸς φαίνεται πὼς ἀρκεῖται νὰ τὸ ἐπιτελεῖ μόνος Του. Ἐξαίρεση ἢ δημιουργία τοῦ κορυφώματος τῆς δημιουργίας Του, ἢ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ πεῖ «ὄχι» σὲ μιὰ... ἀρχὴ στὴν ὁποία ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς λέει μὲ τὴ γλῶσσα τῆς φύσεως Του «ναί». Ὅταν ἓνα ζευγάρι συνέρχονται μαζί μποροῦν νὰ ἀποτρέψουν ἢ νὰ προσπαθήσουν τὸ τέλος ἑνὸς τίποτα, τῆς ἀνυπαρξίας, καὶ τὴν ἀτελεύτητη ἀρχὴ ἑνὸς μεγάλου, τῆς ζωῆς.

β) Ἡ ἱερότητα τῆς ἀρχῆς

Ἡ στιγμή τῆς σύλληψης, πιδ συγκεκριμένα τῆς γονιμοποίησης, σηκώνει ἓνα τεράστιο βᾶρος. Δύο ἀνεξάρτητα κύτταρα, τὸ σπερματοζωάριο καὶ τὸ ὠάριο, ἐνώνονται σὲ μιὰ ἀδιάσπαστη καινούργια μὴ ἀναστρέψιμη ὄντοτητα. Ἄν ἔμεναν μόνα τους, στὴν καλύτερη περίπτωση, ἂν δὲν ὀδηγοῦντο στὸν θάνατο θὰ παρέμεναν αὐτὸ πού εἶναι ἀπλᾶ κύτταρα, καὶ ὄχι αὐτὸ πού προορίζονται νὰ γίνουν· νέα ζωὴ.

Ἡ γονιμοποίηση ὅμως ἐνέχει καὶ κάτι ἄλλο ἱερὸ καὶ μυστικό· τὴν ἀποκλειστικότητα. Ἐνα γονιμοποιημένο ὠάριο δὲν μπορεῖ πλέον νὰ ξαναγονιμοποιηθῆ μὲ ἄλλο σπερματοζωάριο· ἡ ἐπιλογή του εἶναι ὀριστική καὶ μὴ ἀναστρέψιμη. Τὰ χαρακτηριστικά του ἔχουν προσδιοριστῆ ἀμετάκλητα. Τὸ κάθε ὠάριο μόνου του μπορεῖ νὰ ἐπιλέξῃ ὅποιο σπερματοζωάριο θέλει γιὰ νὰ περάσῃ στὴ ζωὴ· τὸ γονιμοποιημένο ὅμως ζυγωτὸ κύτταρο εἶναι προορισμένο νὰ περάσῃ μὲ τὸ δικὸ του σπερματοζωάριο στὸ βιολογικὸ θάνατο ἀφήνοντας τὴ δικὴ του σφραγίδα στὴ ζωὴ. Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο· ἔχει δικὴ του ταυτότητα (τῆς φύσεως), ὄχι δοτῆ (ὅπως αὐτὴ προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν τεχνητὴ γονιμοποίηση). Δὲν τὸ γονιμοποιήσαμε ἐμεῖς· γονιμοποιήθηκε μόνου του· μὲ τοὺς δικούς του μυστικούς κανόνες διάλεξε τὸ σπερματοζωάριό του.

Πρὶν τὴ γονιμοποίησή του ἔχει τὸ δικαίωμα μιᾶς φυσικῆς ἐπιλογῆς. Ἀμέσως μετὰ, ἀποκτᾷ καὶ ἓνα ἄλλο ἀπαραβίαστο δικαίωμα· νὰ μᾶς φανερώσῃ τὴν ταυτότητά του. Αὐτὸ τὸ δικαίωμα πρέπει νὰ τὸ προστατεύῃ ἢ ἱατρική. Τὸ ἔμβρυο εἶναι πιδ πολὺ αὐτὸ πού θὰ γίνῃ ἀπ' αὐτὸ πού τῶρα εἶναι.

Ἡ ἐξαρτημένη ζωὴ τοῦ ἐμβρύου στὴν μήτρα τῆς μητέρας του εἶναι

ιερώτερη ἀπὸ τὴν αὐτόνομη ζωὴ ἑνὸς μωροῦ. Γιατί τὴν προστατεύουμε ἐξ ὀλοκλήρου ἐμεῖς ποὺ μποροῦμε εὐκολώτερα νὰ τὴν καταστρέψουμε.

Ἡ ἀρχὴ ὅμως τῆς πρόσκαιρης βιολογικῆς ζωῆς δὲν εἶναι μόνον αὐτό. Εἶναι δεμένη καὶ μὲ τὴν ὑπαρξή. Δὲν νοεῖται ὑπαρξὴ ἀνθρώπου χωρὶς ζωή. Ὁ κάθε ἄνθρωπος γεννώμενος ἀποκτᾷ ὄνομα καὶ ὄντοτητα, τουλάχιστον μὲ τὴν ἔννοια τῆς δυνατότητος καὶ σίγουρα μὲ τὴν ἔννοια τῆς ταυτότητος.

Ἄς δοῦμε αὐτὴν τὴν δυνατότητα. Ἀρχὴ ζωῆς σημαίνει καὶ ἀρχὴ ψυχῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ γέννησή μας ἔχει μεγαλύτερη βαρύτητα ἀπὸ τὴν στιγμή τοῦ θανάτου μας. Ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς εἶναι πολὺ σημαντικώτερη τῆς παράτασής της. Γιατί ἡ γέννηση εἶναι ἀρχή. Ἐνῶ ὁ θάνατος δὲν εἶναι τέλος· εἶναι ἄλλου εἴδους ἀρχή. Ἡ πρώτη δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολή. Εἶναι ἐπικίνδυνη καὶ ἡ ρύθμιση τῆς μορφῆς της ἢ ὁ καθορισμὸς τῆς ἔκφρασής της. Ἡ ὑπάρχουμε ἢ ὄχι· ἢ ἔτσι ἢ ἄλλιῶς. Ὅλοι ὅμως ὅσοι ζοῦμε θὰ πεθάνουμε μὲ τὴν μορφή ποὺ λάβαμε στὴ σύλληψή μας.

Ὅταν συνειδητοποιηθῆ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια τότε κατανοοῦμε τὴν εὐθύνη τοῦ ζευγαριοῦ νὰ ἀποφασίσουν γιὰ τὸν ἄν ἢ γιὰ τὸ μέλλον μιᾶς ψυχῆς. Ἡ μόνη διέξοδος εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς μᾶς ἔδωσε τὴν δυνατότητα ἀπὸ συνδημιουργοί του νὰ γίνουμε δημιουργοί. Αὐτὸ εἶναι βασικὸς καρπὸς τῆς ἐλευθερίας μας. Τὴν μεγαλύτερη ἀπόφαση γιὰ ἕνα ζευγάρι νὰ δεχθῆ τὴν συνδημιουργία στὸ ἐπίπεδο τῆς συγκατάθεσης καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ νὰ τὴν ἀρνηθῆ στὴ διάσταση τῆς καθοριστικῆς ἀπόφασης! Τότε ὁ Θεὸς γίνεται, ἀναγνωρίζεται, δημιουργὸς ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους. Καὶ τὸ πρῶτο ποὺ δημιουργεῖ καὶ γεννᾷ μέσα μας εἶναι ἡ χάρις τῆς πίστεώς μας.

Ἐκφραση τῆς ἀγάπης μας πρὸς αὐτὸν εἶναι ὁ πόθος τῆς δημιουργίας· ἡ ἐπιθυμία τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῆς θεότητος Του, ἡ ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ τῆς δημιουργίας, ἡ ἱκανοποίηση τῆς ἔκφρασης τῆς ἀγάπης Του.

Γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς στὸ «Περὶ Δημιουργίας» κεφάλαιο τῆς «Ἐκδόσεως Ὁρθοδόξου Πίστεως»: «Ἐπεὶ οὖν ὁ ἀγαθὸς καὶ ὑπεράγαθος Θεὸς οὐκ ἠρκέσθη τῇ ἑαυτοῦ θεωρίᾳ ἀλλ' ὑπερβολῇ ἀγαθότητος εὐδόκησε γενέσθαι τινὰ τὰ εὐεργετηθησόμενα καὶ μεθέξοντα τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, ἐκ τοῦ μὴ ὄντως εἰς τὸ εἶναι παράγει καὶ δημιουργεῖ τὰ σύμπαντα ἀόρατα τε καὶ ὄρατὰ· καὶ τὸν ἐξ ὄρατοῦ τε καὶ ἀόρατου συγκείμενον ἄνθρωπον. Κτίζει δὲ ἐννοῶν, καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ὑφίσταται, Λόγῳ συμπληρούμενον καὶ Πνεύματι τελειούμενον».¹⁷

γ) Ἡ ιερότητα τῆς συνέχειας

Εἶναι βασικὸ καὶ πολὺ συνηθισμένο τὸ ἐρώτημα πότε ἐμψυχοῦται, καὶ

17. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, *Περὶ Δημιουργίας* Ἐκδοσις Ὁρθοδόξου Πίστεως, Ε.Π.Ε., τομ. 1, σ. 142.

πότε αποκτᾶ «πρόσωπον» ὁ ἄνθρωπος. Κάθε προσπάθεια ἐπακριβοῦς χρονολογικοῦ προσδιορισμοῦ αὐτῆς τῆς στιγμῆς ὑπόκειται στὸν κίνδυνο νὰ ἐκτραπῆ σὲ σχολαστικισμό.

Ἡ Ἐκκλησία βλέπει μὲ σεβασμὸ ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ προσώπου ἀπὸ τὴν στιγμή τῆς γονιμοποιήσεώς του μέχρι τὴν πορεία του πρὸς τὸ «ἔσχατον» τοῦ κόσμου τούτου.

Ἔτσι λοιπὸν μόλις γεννηθεῖ ἓνα παιδί ἀπὸ τὴν κατάστασι τοῦ ἐμβρύου ποὺ ἔχει ὄντοτητα, ταυτότητα καὶ δυνατότητα βιολογικὴ καὶ μή, μετέρχεται στὴ φάσι τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς ὑποστάσεώς του. Ὀλοκληρώσεως βιολογικῆς ποὺ πιστοποιεῖται ἀπὸ τὴν παρουσία τῆς αὐτονομίας του, ὑπαρξιακῆς ποὺ βεβαιώνεται ἀπὸ τὴν ἀπόκτησι τῆς αὐτοσυνειδησίας του καὶ πνευματικῆς ποὺ ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὴν αἴσθησι τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου του. Τὸ πρῶτο δίνει ὄντοτητα, τὸ δεύτερο ταυτότητα καὶ τὸ τρίτο προσωπικότητα.

Καθὼς λοιπὸν κανεὶς μετέρχεται τὰ διάφορα στάδια τῆς ζωῆς, νοιώθει τὴν ἐλευθερία του ὡς κίνηση καὶ λειτουργία μηχανικὴ (αὐτονομία). Μόλις γίνετῃ ἔφηβος συνειδητοποιεῖ τὸ ἐγὼ του καὶ ἀρχίζει νὰ ἀποδεσμεύεται καὶ νὰ αὐτοπροστατεύεται (αὐτοσυνειδησία). Ἡ ὀλοκλήρωσις ὁμῶς τοῦ προσώπου ἐπιτελεῖται ὅταν κανεὶς φθάσει στὴ δυνατότητα νὰ διακρίνη τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακό, νὰ προκρίνη τὸ δικὸ του ἀπὸ τὸ «ξένο σωστό», ἢ ἀκόμη νὰ ἐπιλέγη τὴν ἐλευθερία τῆς καταξίωσεως ἐν τῷ ἀγαθῷ ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τῶν... ἐπιλογῶν (ἐλευθερία προσώπου). Καὶ τὰ ἀντίστροφα. Αὐτὰ ὅλα σφραγίζουν τὴν ὀλοκλήρωσις τοῦ προσώπου. Παραμένει ἡ τελείωσίς του...

δ) Ἡ ἱερότητα τῆς μορφῆς

Ἡ μορφή τῆς ζωῆς εἶναι ἄλλο ἓνα στοιχεῖο ποὺ τίθεται ὑπὸ ἀμφισβήτησι ἀπὸ τὴν ὀρμὴ τῆς ἀναπαραγωγικῆς τεχνολογίας. Πολὺς λόγος γίνετῃ γιὰ τὴν Γενετικὴ Μηχανικὴ, τὸ ἀνασυνδυασμένο DNA, τὸ ἀνθρώπινο γονιδίωμα ἢ γένομα, τὴν γονιδιακὴ θεραπεία. Ὅλα αὐτὰ σίγουρα ἔχουν τὴν καθαρὰ ἐρευνητικὴ καὶ διαγνωστικὴ ἢ θεραπευτικὴ διάστασί τους. Δίπλα ὁμῶς σ' αὐτὲς ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη δυνατότητα ποὺ πολὺ ἔντονα ἐσχάτως συζητεῖται. Εἶναι ἡ δυνατότητα ἡ ζωὴ νὰ χάσῃ τὴν μορφή ποὺ τώρα ἔχει καὶ ἡ ἀνθρώπινη παρέμβασι νὰ ὀδηγήσῃ στὸ ἀπροσμέτρητο ἐντυπωσιακὸ ἀλλὰ καὶ συνάμα ἀπρόβλεπτο ἐπικίνδυνο ἀποτέλεσμα· ἂν καὶ δὲν καταφέραμε νὰ γεννοῦμε ζωὴ, νὰ γεννοῦμε μορφὲς ζωῆς διαφορετικὲς ἀπὸ τὶς φυσιολογικὲς.

Ἔτσι ἡ ἐξωσωματικὴ γονιμοποίηση μὲ τὸ νὰ γίνῃ τεχνητὴ δὲν διευκολύνει μόνον τὴ γέννησι νέων ἀνθρώπων ὑπάρξεων οὔτε καταργεῖ ἀπλᾶ τὴν ἀντισύλληψι, οὔτε πάλι ἀρκεῖται στὸ νὰ καθιστᾶ εὐκόλο τὸ πρόβλημα τοῦ ἐλέγχου τῶν γεννήσεων, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ὑπόσχεται τὸ ὄνειρο γιὰ ἐξασφαλισμένα ὑγιῆ παιδιὰ νὰ τὸ κἀνῃ πραγματικότητα. Καὶ στὴ χίμαιρα

τοῦ κατὰ παραγγελίαν ἀνθρώπου να δώση ζωή.

Ἡ εὐγονική ἄρχισε ἤδη νὰ γίνεται ἐνοχλητικὸς πειρασμὸς καὶ οἱ ταυτιστικὲς τεχνικὲς συχνὰ συζητοῦνται ὡς τὸ μεγάλο ἔπαθλο τῶν ἀναπαραγωγικῶν τεχνολογιῶν. Γιὰ τὶς συνέπειες ὑπάρχει σίγουρα κάποιος φόβος, ὑπάρχει καὶ ἀρκετὴ ἀνησυχία. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ κυριαρχεῖ εἶναι ἡ ἄγνοια, δυσανάλογα μεγάλη γιὰ τὴν σύνεση καὶ τὶς ἀναστολὲς ποὺ κυριαρχοῦν. Εἶναι λοιπὸν ἐπιτρεπτὸ νὰ πειραματιζόμεθα παίζοντας μὲ τὴ ζωή, ἀφοῦ γνωρίζουμε ὅτι οἱ ἀλλαγὲς ποὺ ἐπιχειροῦμε μπορεῖ ἀνεξέλεγκτα νὰ περάσουν μέσα ἀπὸ τὸ κανάλι τῆς κληρονομικότητας στὶς ἐπερχόμενες γενιὲς ἀλλοιώνοντας αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο εἶδος, δημιουργώντας ἔτσι καρποὺς ἀνθρώπινων γαμετῶν ποὺ εἶναι ἄλλου εἴδους ἄνθρωποι, καὶ προμηθεύοντας τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν ἱστορία μὲ μιὰ «κληρονομιά» ὑγείας ποὺ εἶναι ἀθεράπευτα ἀρρωστημένη καὶ μιὰ ἐντύπωση ἐπιτυχίας ποὺ εἶναι ἀνεξήγητα ἀποτυχημένη;

ε) Ἡ ἱερότητα τοῦ τέλους

Ἡ ζωὴ ὅμως εἶναι ἱερὴ γιὰτὶ ἐκτὸς ἀπὸ ἀρχὴ ἔχει ταυτόχρονα καὶ τέλος. Ἐνα τέλος, γιὰ τὸ βιολογικὸ μιλῶ, ποὺ δὲν εἶναι πέρασμα στὸ τίποτε, γιὰτὶ ἂν αὐτὸ συνέβαινε τότε ἡ γέννηση, ἡ μετάβαση στὴν ὑπαρξη, καὶ ἡ ἴδια ἡ ζωὴ δὲν θὰ εἶχανε καμμιά ἀξία. Ἡ ζωὴ εἶναι δῶρο ἱερὸ καὶ μεγάλο γιὰτὶ κληρονομιά της δὲν εἶναι ὁ θάνατος, ἀλλὰ τὴν διαδέχεται μιὰ κατάσταση καλύτερης, ἀληθινῆς, ζωῆς. Ὁ θάνατος εἶναι ἱερὸς γιὰτὶ δὲν εἶναι θάνατος οὔτε τέλος, ἀλλὰ ἀρχὴ καὶ ἀνάσταση στὴν ὄντως ζωὴ. Εἶναι τόσο σημαντικὴ ἡ νέα γέννηση ὥστε, μπροστὰ της, τὸ τέλος τῆς βιολογικῆς ζωῆς εἶναι ἀσήμαντα μικρό. Γι' αὐτὸ κάθε τεχνολογία ποὺ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς παράτασης τῆς ζωῆς οὐσιαστικὰ παρεμποδίζει τὸν φυσικὸ θάνατο εἶναι εὐάλωτη πνευματικά.

στ) Τὸ ἀδιάζευκτον τῆς σεξουαλικῆς καὶ τῆς ἀναπαραγωγικῆς λειτουργίας

Εἶναι κατανοητὸ ἀπὸ τὴν ἀνατομία τῶν ἀναλόγων ὀργάνων καὶ τὴν φυσιολογία τῶν ἀντιστοιχῶν λειτουργιῶν ὅτι ἡ σεξουαλικὴ καὶ ἀναπαραγωγικὴ λειτουργία εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένες. Ἡ μία προϋποθέτει τὴν ἄλλη. Καὶ ἡ ὀλοκλήρωσή της δεύτερης ἐξυπνοεῖ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς πρώτης. Ἡ φυσιολογικὴ αὐτὴ σύζευξη, ἢ ἄλλως ἀπουσία αὐτονομίας, εἶναι σύζευξη φύσεως, λειτουργίας, χρόνου καὶ σκοποῦ. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὲς εἶναι οἱ μόνες μὴ ἀντανεκλαστικὲς λειτουργίες τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ ποὺ καὶ οἱ δύο πρῶτον ὑπόκεινται στὴ βούληση τοῦ ἀνθρώπου, δεύτερον προϋποθέτουν ἄλλο ἄτομο καὶ τρίτον ἐπιτελοῦνται ἢ μὲν σεξουαλικὴ γιὰ τὸν σύντροφο, ἢ δὲ ἀναπαραγωγικὴ γιὰ κάποιον τρίτο, τὸ παιδί, καὶ ὄχι γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ὀργανισμό, εἶναι ἀπαραίτητο ἡ βούληση τοῦ ἀτόμου, ἢ συγκατάθεση τοῦ συντρόφου καὶ ὁ σκοπὸς τῆς κάθε μιᾶς νὰ ἐκδηλώνονται καὶ μαζί καὶ ταυ-

τόχρονα.

Αυτό βέβαια πού οί σύγχρονες τεχνολογίες διευκολύνουν νά συμβῆ εἶναι ἡ ἀμοιβαία ἀνεξαρτοποίηση τῶν δύο αὐτῶν λειτουργιῶν παρά τήν συγκατάθεση τῆς φύσεως καί τῆς φυσιολογίας, καταργώντας καί τὸ μαζί τοῦ σκοποῦ (ἀντισύλληψη, στειροποίηση, ἔκτρωση) καί τὸ ταυτόχρονα τῆς λειτουργίας (τεχνικά ὑποβοηθούμενη ἀναπαραγωγή).

Μέσα στή φύση κάθε τι πού λειτουργεῖ συνδυαστικά καί ἄρμονικά εἶναι ὑγιές· κάθε τι πού συμπεριφέρεται διασπαστικά, ἀποχωριστικά καί ἀποκλειστικά αὐτόνομα διαταράσσει τήν ἰσορροπία καί θεωρεῖται νοσηρό. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἡ τάση ἀπομονώσεως καί ἀνεξαρτοποιήσεως τῶν δύο αὐτῶν λειτουργιῶν εἶναι φυσιολογικά ἐπικίνδυνα (παρενέργειες καί ἐρωτηματικά) καί ἠθικά ὑποπτη.

Κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς σεξουαλικῆς πράξεως εἶναι ἡ ἡδονή καί βασικὸ γνώρισμα τῆς ἀναπαραγωγικῆς εἶναι ἡ ὀδύνη (ἐγκυμοσύνη, τοκετός, συνέπειες). Αὐτὰ τὰ δύο γενικά στή ζωὴ πηγαίνουν μαζί. Ὅ,τι ἐνηδόνως συλλαμβάνεται ἐποδύνως τίκτεται. Στοιχεῖο καί αὐτὸ τοῦ κόσμου τῆς φθορᾶς στὸν ὁποῖο ζοῦμε. «Ἡδονή, καί ὀδύνη, τῇ φύσει τῆς σαρκὸς οὐ συνεκτίσθησαν· ἀλλ' ἡ παράβασις, τὴν μὲν ἐπενόησεν εἰς φθορὰ τῆς προαιρέσεως· τὴν δὲ κατεδίκασεν εἰς λύσιν τῆς φύσεως· ἵνα ἡ μὲν ἡδονὴ ψυχῆς ἐκούσιον ἐργάσῃται θάνατον τὴν ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ὀδύνη διὰ τῆς λύσεως τὴν κατ' εἶδος ποιήσῃται τῆς σαρκὸς ἀπογένεσιν. Κατὰ πρόνοιαν γάρ, πρὸς κόλασιν τῆς κατὰ προαίρεσιν ἡδονῆς, δέδωκεν ὁ Θεὸς τῇ φύσει τὴν παρά προαίρεσιν ὀδύνην καί τὸν ἐπ' αὐτῇ θάνατον»¹⁸. Κάθε προσπάθεια διασπάσεως τῆς συνοχῆς τῶν δύο αὐτῶν συνεπειῶν εἶναι μετάλλαξη «τῆς φυσικῆς χρήσεως εἰς τὴν παρά φύσιν»¹⁹.

Ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου, περὶ τοῦ ὁποῖου πολὺς λόγος γίνεται, περνάει ὀπωσδήποτε ἀπὸ τὸν σκοπὸ τῆς σεξουαλικῆς πράξεως ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προαγάγει πνευματικά τοὺς γονεῖς παρά μόνον ἂν ἐπιτελεῖ τὸν κατὰ φύσιν προορισμό του. Γι' αὐτὸ καί κάθε παρά φύσιν σχέση στήν Ἐκκλησιαστικὴ κανονικὴ συνείδηση θεωρεῖται ἁμαρτία.

Ὅταν ἡ Ἐκκλησία παντρεύει δύο ἀνθρώπους, στήν οὐσία παντρεύει τὴ ζωὴ τους καί εὐλογεῖ μία σύζευξη καί μία συζυγία· τὴν σύζευξη τῆς σεξουαλικῆς μὲ τὴν ἀναπαραγωγικὴ λειτουργία καί τὴν συζυγία ἡδονῆς καί ὀδύνης. Λέγει στήν Ἀγία Γραφή: «ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω»²⁰. Μήπως αὐτὸ ἔχει τὴν ἐφαρμογὴ του καί ἐδῶ;

ζ) Τὸ «ἀνίερν» τῶν νομικῶν ρυθμίσεων

18. Ἅγιος Μάξιμος Ὁμολογητής, *Φιλοκαλία Β'*, σ. 154.

19. *Πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολή*, κεφ. α' 26.

20. *Κατὰ Ματθαῖον*, κεφ. ιθ' 6.
Κατὰ Μάρκον, κεφ ι' 9.

“Όλη αὐτὴ ἡ αἴσθησις ἱερότητος ποὺ διαπερᾶ τὸν ὀργανισμό τῆς ζωῆς καὶ τὴν μεταλλάσσει σὲ μυστήριον θέλει ἀσφαλῶς προστασία. Τίποτε τὸ ἱερό, τίποτε τὸ ζωντανὸ δὲν λειτουργεῖ χωρὶς ἐλευθερία. Ἐκεῖ ποὺ ἱεουργοῦνται τὰ μυστήρια δὲν ἀρκοῦν οἱ νόμοι οὔτε ἐλέγχουν οἱ ρυθμίσεις οὔτε πάλι τὰ καταφέρνουν οἱ ἐπιτροπές. Ὅλα αὐτὰ, μολονότι ἀναγκαῖα, εἶναι ἀνεπαρκῆ. Γιὰ νὰ ἐπιτύχουν στὴν ἀποστολὴ τους πρέπει νὰ διαπνέονται ἀπὸ βασικὰς ἀρχὰς ὅπως οἱ κατωτέρω:

- i) νὰ προκρίνουν ἀπὸ τὶς ὀρθολογιστικὰς πρακτικὰς λύσεις τὸν σεβασμὸν τοῦς θεσμοῦς καὶ στὶς ἀξίες.
- ii) νὰ ἐπιτρέπουν τὸ λάθος, ἀλλὰ νὰ ἀπαγορεύουν τὸν προγραμματισμὸν τοῦ.
- iii) νὰ ξυπνοῦν ἀπὸ τὰ ἐρεθίσματα τῆς προληπτικῆς σύνεσης καὶ ὄχι ἀπὸ τοῦς κραδασμοῦς τῶν ἀδιεξόδων.
- iv) νὰ βλέπουν τὸν ἄνθρωπον σὲ ὅλες τὶς μορφὰς καὶ τὰ στάδια τῆς ζωῆς τοῦ (ἔμβρυον ἢ παιδί, ὑγιῆς ἢ ἀσθενῆς, ἔξυπνος ἢ καθυστερημένος κ.τ.λ.) ὡς πρόσωπον καὶ ὄχι ὡς ἐργαλεῖον συμφερόντων.
- v) νὰ κατανοοῦν ὅτι ἡ περιέργεια εἶναι πολὺ φθινὴ στὴ γοητεία τῶν ὄνειρων τῆς, ἀλλὰ ἀσύμφορον δαπανηρὴ στὴ θεραπείαν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς.
- vi) νὰ πιστεύουν ὅτι ὁ σεβασμὸς αὐτοῦ ποὺ ἔχουμε εἶναι πολὺ πιὸ ἀναγκαῖος ἀπὸ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ ποὺ δὲν μᾶς ἀνήκει.

η) Ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ κοινωνικὰς εὐαισθησίαις

Ἡ φύσις ἔχει ἀπὸ τῆ... φύσιν τῆς μυστικῆς ποὺ τὰ κρύβει καὶ τὰ κρατᾷ ἀγνωστα. Αὐτὰ τὰ μυστικὰ προσπαθεῖ ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα νὰ ἀποκαλύψῃ γιατί αὐτὰ τὰ μυστικὰ κρύβουν τὴν μαγείαν τῆς ὁμορφιάς καὶ τὴν ἔλξιν τῆς ἀλήθειας. Σκοπὸς μας δὲν εἶναι νὰ διορθώσουμε τὴν φύσιν ἀντικαθιστώντας τοῦς νόμους τῆς. Σκοπὸς μας εἶναι νὰ τὴν ἀποκαταστήσουμε θεραπεύοντας τὶς παραφθορὰς τῆς.

Στὶς μέρες μας ἡ ἐκπληκτικὴ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν φαίνεται πὼς ἔχει γιὰ κίνητρο τῆς πιὸ πολὺ τὸ ρίσκον τῆς περιέργειας παρὰ τὶς κραυγὰς τῆς ἀνάγκης ἢ τὰ θέλητρα τῆς γνώσεως. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ὁμάδα ποὺ κρατᾷ στὰ χέρια τῆς τὰ φοβερὰ ἐργαλεῖα τῆς γνώσεως, τῆς τεχνολογίας καὶ τῶν ἐφαρμογῶν, ἀντὶ νὰ ὀδηγεῖται ἀπὸ τὶς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας, πολλὰς φορὰς ἀλόγιστα τὴν συμπαρασύρει στὰ πειράματά τῆς. Ὑπάρχει σαφὴς ἀπόστασις μεταξὺ κοινωνίας καὶ ἐπιστημόνων. Εἶναι πολὺ δύσκολον ἢ ἐπιστήμη νὰ θυσιάσῃ τὴν πρόκλησιν τῆς ἀπόλαυσης στὸ βωμὸν τῆς κοινωνικῆς προσφορᾶς. Ἡ μεγαλύτερη ὀδύνη γιὰ τὸν ἐπιστήμονα εἶναι ἡ ἀπώλεια τῆς ἡδονῆς...

Κι έτσι παιδί της έπιστήμης είναι ή τεχνολογία. Ένα παιδί λίγο άτίθασο και τολμηρό. Γιατί ξεκίνησε από τον φόβο του άγνωστου, προχώρησε στην άποδοχή και κατανόησή του και κατέληξε στην δημιουργία ενός νέου άγνωστου. Στις μέρες μας ή έπιστήμη και ή τεχνολογία περίεργα και παιχνιδιάρικα δέν μελετούν τὸ άγνωστο αλλά τὸ έπινόουν και λειτουργούν σ' ένα χῶρο άγνωστο και σ' αυτούς τούς παγκόσμιους νόμους της φύσεως. Η πρόκληση είναι ασύλληπτη. Οί κίνδυνοι όμως μεγαλύτεροι. Τὸ έπιστημονικό θαύμα τὸ σήμερα μπορεί νά αποδειχθῆ ή καταστροφή της υγείας τὸ αύριο. Γι' αυτό τις ήθικες έπιλογές οφείλουμε νά τις κάνουμε προτὸ φτάσουμε στην ανακάλυψη.

Η πρόοδος και ή τεχνολογία εκκρίνει νέες έπιθυμίες πὸ τις μεταμορφώνουν σέ θέλημα και ανάγκη. Η ζάλη τὸ «τώρα» εκμηδενίζει τή συνετή σκέψη τὸ «μετά». Παρὰ τις έντονες έπιφυλάξεις πὸ άνοικτὰ κυκλοφοροῦσαν τὰ δέκα τελευταία χρόνια, ή όρμη της έπιστήμης έκανε τήν ανθρώπινη κλώνωση πραγματικότητα. Η σύγχρονη έρευνα άπεργάζεται συστηματικά τήν άλλαγή τὸ ανθρώπινου προσώπου. Η ιατρική της τεκνογονίας και ανάγκης γίνεται ιατρική της πρόγνωσης, της περιέργειας και τῶν άλόγιστων έπιθυμιῶν. Η ιεουργία της φύσεως και τὸ προσώπου κατελύθη από τήν άσέλγεια τὸ πειράματος και τὸν συμβιβασμό τὸ σχετικισμοῦ.

Γι' αυτό και τελικά όλόκληρη ή αναπαραγωγική τεχνολογία, είτε προκαλεῖ είτε άποφεύγει τήν γέννηση ενός νέου ανθρώπου, στην οὐσία δέν ενδιαφέρεται για τήν γέννηση. Δέν είναι καθόλου αναπαραγωγική στὸ φρόνημά της. Σκοπὸς της δέν είναι ή αναπαραγωγή, αλλά ό έλεγχὸς της. Στόχος της ή εύκολη ζωή, ή ικανοποίηση τῶν όρμῶν, ή ύποταγή τῶν πάντων σέ μικροεγωϊστικά θελήματα.

θ) Αναπαραγωγή της ζωής και προαγωγή της ψυχῆς

Οί αναπαραγωγικές τεχνολογίες ὅπως φαίνεται σ' αυτήν τήν έργασία διαπερνούν τὸ κορμί αὐτοῦ τὸ ὄργανισμοῦ πὸ λέγεται ζωή. Έπηρεάζουν τόσο πολὸ τήν άρχή του ὥστε βάζουν άνεξίτηλα τή σφραγίδα τους και στή συνέχειά του. Κινδυνεύουμε νά γίνη ή γονιμοποίηση. Ποιά γονιμοποίηση; Η γονιμοποίηση της τεχνολογίας με τή ζωή. Καρπὸς της μιὰ νέα λογική. Όταν ή φύση γίνεται τεχνολογία και ή ιερότητα μηχανική, τότε χάνει και ή λογική τήν ύπερβατικότητά της. Η λογική της κοινωνίας δέν θά άντέξει πολὸ στην πίεση της μυωπίας τὸ χρόνου και τῶν συνεπειῶν. Άφοῦ γονιμοποιούμε τὸ ὠάριο με ξένο σπέρμα και χρησιμοποιοῦμε ὄχι τήν «μητρική» μήτρα, ποιὰ λογική θά άντισταθῆ στην πρόκληση νά γίνει κανονικά, «φυσιολογικά», ή πράξη με τὰ άρμόδια πρόσωπα χωρὶς ήθικολογικούς περιορισμούς και θεσμούς; Έτσι θά θεσμοθετηθῆ ή κατάργηση τῶν... θεσμῶν.

Άλλά ή ζωή, άν και παροδική και έν χρόνω, έχει άρχή αἰωνίων δια-

στάσεων. Γι' αυτό και δένεται αδιάρρηκτα με την αιώνια και άθνατη ψυχή, αλλά και με τον κόσμο ως ύλη και χρόνο, ως δημιουργία και ιστορία. Όλα είναι δημιουργήματα του Θεού, που λειτουργούν όμως μέσα στον τρικυμισμένο ωκεανό της πτώσεως. Της πτώσεως που ή σφραγίδα της ύπαρχει στα γονίδια του είναι μας και διαρκώς έπαληθεύεται ως αδυναμία, φθορά, νομοτέλεια και άμαρτία.

Δίπλα σ' αυτόν τον κόσμο ως δυνατότητα υπερβατική ύπαρχει ένας άλλος κόσμος. Ο κόσμος της θεϊκής χάριτος. Είναι πλάνη που μόνιμα ταλανίζει τους ανθρώπους και βρίσκεται σε έξαρση στις μέρες μας να προσπαθούμε χάριν της... χάριτος να αρνούμεθα την πτώση και να επιδιώκουμε να ζήσουμε την πρώτη χωρίς την αναγνώριση της δεύτερης. Είναι μεγάλη δωρεά της χάριτος του Θεού το ότι την ζούμε μέσα από την πτωτική μας πραγματικότητα την οποία έχει τη δύναμη να μεταμορφώνη σε αιώνια δική της αλήθεια.

Ο αγώνας κατά της πτώσεως και της φθοράς, όπως γίνεται στις μέρες μας, άποξενωμένος από την αίσθηση της ανάγκης της χάριτος του Θεού, ή προσπάθεια να έλεχθ ή άρρωστος και άσθενής φυσικός κόσμος και να αντικαταθ ή από κάποιον άλλο τεχνολογικό κόσμο με άλλους νόμους και αρχές που ύπόσχεται πολλά, μπορεί να μάς κληρονομήση ένα δυνατό, έντελως άνεξέλεγκτα καταστροφικό κόσμο που θα έχει έξασφαλίσει κάποια ζωή, θα έχει όμως έξαφανίσει την χάρι.

Η άποδοχή της πτώσεώς μας και ή μέσα σ' αυτά τα πλαίσια προσπάθειά μας να θεραπεύσουμε ό,τι άσθενές, αντικαθιστά την αλαζονική κυριαρχία (έλεγχος πάντων) με την ταπεινή έμπιστοσύνη στη χάρι του Θεού. Η δική μας συμμετοχή κυριαρχείται από την άποδοχή της φύσεως μας ως φθοράς και αδυναμίας και την άπόρριψη της ως άμαρτίας.

Η μεγαλύτερη κληρονομιά της πτώσεως είναι ότι είμαστε πιο πολύ αυτό που μπορούμε να γίνουμε παρά αυτό που τώρα είμαστε. Κινούμαστε ουσιαστικότερα στη θάλασσα της δυνατότητας παρά στη λίμνη της πραγματικότητας. Όλοι οι άνθρωποι είμαστε θηλυκοί στην δυνατότητά μας. Μέσα στη μήτρα της Έκκλησίας μας, το ώάριο της πτώσεώς μας ταπεινά προσδοκά να γονιμοποιηθ ή από τον σπόρο της χάριτος του Θεού. Αυτή ή γονιμοποίηση δέν είναι ούτε τεχνητή άλλ' ούτε και φυσική. Είναι πνευματική. Δέν νομιμοποιεί τις έκτροπές. Ούτε μονιμοποιεί τα προβλήματα. Γονιμοποιεί θεϊκά την ανθρώπινη ύπόστασή μας.

